

Psykiatrin inifrån

Ewa Frölings *Att störa ett väsen* liknar ingenting annat. Boken utspelar sig under loppet av tre månader mellan den 25 februari och den 28 maj 1997 när Fröling är intagen som patient på en psykiatrisk avdelning, benämnd *Kliniken*. Hon är utbränd – diagnosen, maladaptivt stressyndrom.

Att förstå är svårt.

Tre månader senare kommer jag att bli utskriven.

Bra att jag inte visste det då.

I korridoren finns ett bås med ett fönster samt en grå plasttelefon på en hylla.

Telefonkatalogen ligger på golvet.

Längst bak i den finns informationen Om kriget kommer.

Gasmasken konserverna uppsamlingsplatserna.

De är där jag är nu.

På en uppsamlingsplats.

För oss som fick en reva i bröstkorgen.

En hetta ett tryck i pannan.

Ett grepp i nacken.

När jaget hoppade ur sitt maskineri.

Hur är det att tappa fotfästet, att inte orka vara mamma till sina barn och att hamna utanför, vid sidan av? Hur behåller man sin normalitet – sitt väsen? "Ett väsen är något som en varelse inte kan mista utan att upphöra vara sig själv" står det i bokens inledning.

I svarta, kraftfulla och skarpa bilder får vi veta hur det är. Här tecknas den psykiatriska kliniken inifrån. Ewa Fröling är hela tiden kroniskt förbannad som hon själv säger. Den starka ilskan och smärtan framgår tydligt men också den drastiska humorn och den obändiga livsviljan. På ett alldeles eget, vindlande och poetiskt språk dras läsaren snabbt och

ohjälpligt in i Frölings värld på Kliniken med vakarna och patientklanen.

Det fanns många som ville äntra upp i min utsatthet

Klafsas in och härja i min sårbarhet

I terapin pratades det om gränser. Mina.

Jag som inte fanns.

Upplevde mig som utsuddad konturlös. >

Vakarnas mingel i mig var tydligen helt i sin ordning.

Jag hade mer tillit till min patientklan.

Vi som fick fäste i varandra.

Sprickorna i våra fasader var meterdjupa med full insyn.

Vi levde fullt ut med varandra en stund på jorden.

Växelvis virvlar familjen, uppväxten och Kliniken förbi. Tok-Arvid som brukade sitta hemma i köket och suga på en bulle. Han band fast sig i kyrkans klockrep för han ville bli tokig av klockljuden och larmade hela byn. Kusinen som *satt på hem* och var riktigt *tossig* enligt ryktet, kom hem ibland, dreglade, pratade oljud som ingen förstod. *Ta tebaks han* sa fastern – modern, sedan såg hon honom aldrig mer. Modern med sina eviga tvagningsritualer och iklädd sina vita handskar, brodern med sin diagnos och fadern som föll över slipen i bon och dog. På kliniken finns Gasvävsmannen, som hackar sig i handlederna, Mördaren, hon som slår och tar strypgrepp och Britt som varje måltid öppnar saltkaret och håller ut allt på tallriken.

Arbetssterapin ligger en trappa upp, det är som att bestiga Himalayas berg när man precis börjat orka lyfta skeden till munnen. Där förväntas man hyvla skärbrädor, vika pappersänglar, lägga pärlplattor och dunka vävstol.

Fröling beskriver "vården" inifrån på ett både djärvt och drabbande sätt. Utsattheten som är så total, från alla håll. Psykiatrikern – Översteprästinna och AT-läkaren som överskrider Frölings gränser gång på gång i sina försök att tygla en stark patient som vägrar att gå ner på knä.

Texten påminner mig bitvis om **Linda Boström Knausgårds** skoningslösa uppgörelse med psykiatrin i sin självbiografiska bok *Oktoberbarn*. Mest fastnar känslan av otillräckligheten för barnen.

*Min dotters pappa skulle få rätt i att jag var
neurotisk olämplig som mamma och galen.*

--

*Min mamma e sjuk hennes bensin har tagit slut.
Hon ligger på sjukhus...gör hon...länge...nu vill ja inte prata
mer om det.*

Ja sa det mamma i klassrummet visst fick ja.

Ja sa måste va hos mormor.

Mormor pratar bara om dig. Vi tittar i album när du va liten.

Hon säger hela tiden inte undra på.

Hon blir arg och råkar välta kaffet över allting.

...

Va betyder inte undra på mamma...

Mamma va har du gjort...

De blå skorna har också en viktig och framträdande roll i boken. Varje kväll ställer hon dem vid sängen och kontrollerar sedan genast flera gånger att de fortfarande finns kvar. Vakar över dem som över sitt liv. Skorna blir det som håller henne fast vid någon form av verklighet och normalitet. Skorna inger hopp.

Ewa Fröling säger själv att hon skrivit en rå men ärlig beskrivning av sin tid inom vården. Hon menar att det är omänskligt svårt att få hjälp. Det är bara att hoppas att hennes ord når ut till många. Det här behöver vi höra.

Text: *Heléne Nellvik*

Författarporträtt: *Malin Nerby*

Att störa ett väsen

Ewa Fröling
Romanus & Selling

Ewa Fröling är en av Sveriges mest uppburna skådespelare med roller på bland annat Stockholms Stadsteater, Klarateatern och Dramaten samt ett stort antal filmer. *Att störa ett väsen* är hennes andra skönlitterära bok efter debuten med *Moder Liv* 2021.